

OSMANLI ARAŐTIRMALARI
XX

NeŐir Heyeti — Editorial Board

Halil İNALCIK — Nejat GÖYÜNÇ

Heath W. LOWRY — İsmail ERÜNSAL

Klaus KREISER — A. Atilla ŐENTÜRK

THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES
XX

İstanbul - 2000

Sahibi : **ENDERUN KİTABEVİ** adına İsmail **ÖZDOĞAN**

Tel : + 90 212 528 63 18 Fax :++ 90 212 528 63 17

Yazı İşleri Sorumlusu : **Nejat GÖYÜNÇ**

Tel : + 90 216 333 91 16

Basıldığı Yer : **KİTAP MATBAACILIK San. ve Tic. Ltd. Şti.**

Tel : + 90 212 567 48 84

Cilt : **FATİH MÜCELLİT Matbaacılık ve Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti.**

Tel : + 90 501 28 23 - 612 86 71

Yazışma Adresi: **ENDERUN KİTABEVİ**, Büyük Reşitpaşa Cad.

Yümni İş Merkezi 22/46 Beyazıt - İstanbul

HİCRİ 1003 (1595) TARİHLİ DEFTERİN IŞIĞINDA BAZI
OSMANLI VİLÂYETLERİNDEKİ HAREMEYN VAKIFLARI

Alpay BİZBİRLİK

İslâm dininin temel esaslarından olan Hac bu dinin mensuplarınca başlangıçtan zamanımıza değin ibâdet olma hüviyetinden pek bir şey kaybetmemiştir. Bu insanlar geçmişte İslâmın yayıldığı bölgeler düşünüldüğünde yorucu, pahalı ve zaman zaman tehlikeli bir yolculuktan sonra kutsal yerlere ulaşıyorlar, burada bir seri dinî ibadetler yerine getiriliyor ve dönüşte de aynı süreç kişileri düşündürüyordu.

Kişiler bazında ya hiç ya da çok az kayıplarla biten, ancak riski hiçbir zaman sıfıra indirgenemeyen bu yolculuk dinî bir görev olduğu için, hac bölgelerinin ve bu bölgelere uzanan yolların daima hacı adaylarının lehine olacak şekilde düzenlenmesi ve asayişin temin edilmesi gerekiyordu. İşte bu aşamada hacı adaylarının yapacağı şeyler hemen hemen hiçtir. Bu görevler oraları kontrol eden devletin omuzlarındadır.

İslâm dininin başlangıcından itibaren Mekke, Medine ve geçmiş peygamberlerin pek çoğundan izler taşıyan Kudüs şehirleri bu dinin mensuplarınca kutsal yerlerden kabul edilir ve her ne şekilde olursa olsun bu yerlerin insanların zihninde bir mahremiyeti vardır.

Sâde insanlar tarafından bu şehirler böyle telakki edilirken yöneticilerinde durum nedir? Dinî kaygılar ve düşünceler açısından yöneticilerle sade vatandaşlar arasında aynı dine mensubiyetten dolayı fark olmadığı görülür. Vatandaşlar açısından Hz. Peygamberin yaşadığı ve vefat ettiği, geçmiş peygamberlerden de emanetler ve izler taşıyan bu kentler ne kadar kutsalsa yöneticiler açısından da durum pek farklı değildir.

Yalnız yöneticilerle vatandaşları ayıran temel bir özellik vardır, o da yöneten ve yönetilen ilişkisidir. Doğuda da, batıda da, yönetenler yönettikleri kişiler üzerinde "meşruiyet" iddialarını sürdürdükleri müddetçe onları yönlendirebileceklerini çok iyi bilirlerdi. İşte çoğu zaman dinî hisler de yönetenlerin meşruiyeti için bir dayanak olarak kabul edilmiş ve uygulamaya da yansıtılmıştır¹. Bu uygulamalar yönetilenler nezdinde ne kadar kabul görürse, yönetenlerin de meşruiyeti bu açıdan o kadar sağlam olurdu.

Bu meşruiyet kaygıları ve dinî düşüncelerden dolayı sayılan muhitler ve hacılara hangi dönemde olursa olsun ekonomik olarak pek çok kaynağın kanallize edildiği, bayındırlık faaliyetleri açısından en azından menziller boyunca hacıların rahat edebileceği şartların yerine getirildiği, güvenlik açısından da hacı kervanlarının zaman zaman hissettirilmeden, zaman zaman da yanlarında topla tüfekte yer alarak epeyce miktar askerle korunduğu görülmüştür².

Bu ekonomik, sosyal ve askerî faaliyetler bütünü görünümündeki hac farızası, o bölgeleri kontrol edemese bile Osmanlı Sultanını da ilgilendiriyordu³. Bu ilgi, Osmanlı Devleti'nin kutsal bölgeleri kontrol etmesinden sonra da artarak devam edecektir. Geçmiş dönemlerde başkalarının yapa geldiği işler, bu dönemden sonra Osmanlı'nın uhdesine geçecektir.

Bu bölgelerin kontrolü gerçekte kontrolcü devlete prestij sağlama ve meşruiyeti güçlendirme fırsatı verse de, aslında bu nimetlerin karşılığı hiçte ucuza mâl olmuyordu. Çünkü menzillerin inşası, bakımı, su yollarının bakımı, Mekke, Medine ve Kudüs'e gönderilen âdet haline gelmiş para ve hediyeler, hacıların korumakla görevli askerlerin ücretleri ve vakıflar kanalıyla bu bölgelere akan paralar, işte bütün bu hizmet ve giderler kutsal yerleri koruma, meşruiyeti devam ettirme, dinî açıdan görevini yerine getirme gibi duygu ve davranışlar karşılığında yerine getirilmekteydi.

¹ Osman Bey'in bir din büyüğü olarak görülen Şeyh Edebalı'nın kızı ile evlenmesi, rüyasını ona yordurması, Kuran-ı Kerim önünde arz-ı hürmetle durması, motifleri yönetilenlerin gözünde muhakkak onu yüceltmiş ve meşruiyet iddialarını sağlamlaştırmıştı. Bu rivayetler için bkz. Derviş Ahmed Aşıkî, *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, (Hz. H. Nihal Atsız). Ankara 1985, s. 17

² Suraiya Faroqhi, *Hacılar ve Sultanlar*, İstanbul 1995, s. 7, 59, 60

³ Fatih döneminde Hicaz su yolları meselesinden Memlûk Devleti ile Osmanlı Devleti arasında gerginlik olmuş, Fatih Sultan Mehmed Mısır'a sefere çıkmıştı. Dursun Bey, *Tarih-i Ebu'l Feth* (Hz. Ahmet Tezbaşar), İstanbul, (Tarih belli değil), s. 159; İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.2, Ankara 1983, s. 141

Osmanlı döneminde bu hizmetler çoğunlukla vakıflar yoluyla, bir kısmının da devlet hazinesinden karşılanmasıyla yerine getiriliyordu⁴. Yalnız vakıflardan daha zengin ve büyük olanlarının sultan ailesine ve onun paşalarına ait olması, devletin payının aslında daha büyük olduğunu gösteriyordu⁵.

Bu vakıflarla Mekke, Medine ve Kudüs şehirlerindeki cami personeline, diğer görevlilere, Mekke Şerifine maaşlar tahsis edilir, bu kentlerdeki fakirlere de ödenek ayrılırdı⁶. Bu ödenekler ve hediyeler her yıl aksamadan "surre" adı verilen alaylarla yerlerine iletilirdi⁷.

Elimizde bütün bu işlemleri gösterir, oldukça düzenli tutulmuş, etraflı bilgiler içeren bir defter vardır.

Sultan III. Mehmed dönemine ait olan bu defterde bir dizi listelerle birlikte büyük bir ihtimalle metni daha anlaşılır hale getirmek amacıyla vakıflar tek tek sıralanmaktaydı⁸.

999-1003 (1591-95) yılları arası Mekke, Medine ve Kudüs vakıfları gelirlerinin kaydedildiği defterle Osmanlı ülkesinde Haremeyn-i Şerifeyn vakıflarının büyük bir kısmı tahrir tabi tutulmuş oluyordu. Bu dokümana göre Haremeyn-i Şerifeyn vakıflarının geliri 282.512 akçe tutan bağışlar da dahil olmak üzere 5.396.942 akçedir. Bu rakam 44.974 Osmanlı altını karşılığı idi⁹.

⁴ Ö. Lütfi Barkan; "İstanbul Saraylarına Ait Muhasebe Defterleri", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, IX. 1979, s. 1-389; Ö. Lütfi Barkan, "1070-1071 (1660-1661) Tarihli Osmanlı Bütçesi ve Bir Mukayese" *İ.F.M.*, S. 17, 1955, s. 225-303

⁵ BOA, EV.HMH 641, s. 2, 3, 4, vd.

⁶ BOA, EV.HMH 641, s. 2, 3, 4, vd; Bahaeddin Yediyıldız, "Vakıf Müessesesinin XVIII. Asır Türk Topluğundaki Rolü" *VD*, XIV. 1982, s. 3, 26

⁷ İ. Ateş, "Osmanlılar Zamanında Mekke ve Medine'ye Gönderilen Para ve Hediyeler;" *VD*, XII, 1981, s. 16.

⁸ BOA, EV.HMH 641, s. 1, vd. Defterin ilk sayfasında tahrir işleminin III. Mehmed'in emriyle Haremeynü'ş Şerifeyn evkâfı nâzırı Mustafa Ağa vasıtası ile son sayfasında da Mehmed b. Mehmed isimli bir vakıf müfettişi eliyle gerçekleştiği kayıtları yer almaktadır. Defterin içinde hesapların tarihleri bazen geçmiş dönemi işaret etse de, defterin sonunda, ki yazım tarihi Eva'il-i Şaban 1003 olarak verilmekte, bu tarihte III. Mehmed döneminin ilk aylarını işaret etmektedir. Zaten III. Murad dönemine ait benzer şekilde kaleme alınmış bir defterin varlığı bilinmektedir. Bu konuda bkz. Suraiya Faroqhi, age., s. 89, 92.

⁹ Bkz. BOA, EV.HMH 641, s. 8; aynı konuda bkz. Suraiya Faroqhi, age., s. 91, Bir eşrefiye 50 akçe iken bu dönemde 100 akçeye çıkmıştır.

Vakıfların Yayıldıkları Bölgeler

Bu konu bir ölçüde defterin ilk sayfasında yer almaktadır. Buna göre defterde "mahruse-i İstanbul ve Edirne ve Burusa ve Vilâyet-i Rumili ve Anadolu ve Karaman ve Rum ve Diyarbekir ve Kıbrıs ve gayrihu..." vakıfları kayıtlıydı. Bu son derece özet ifade ile defterde Osmanlı ülkesinin büyük bir kısmının vakıflar açısından kayıt altına alındığı anlaşılmaktadır. Defterin içinde daha tafsilatlı bilgiler yer almaktadır. Buna göre dört adet nezr (bağış) de dahil toplam 47 kayıt yer alır. Bu kayıtlara göre vakıflar yoğun olarak İstanbul ve ona bağlı yerlerde toplanmaktadır.(Toplam 17 vakıf) Bu şehri takiben Anadolu, Rumili şehir ve kasabaları, Kıbrıs adası ve Suriye şehirlerindeki vakıfların kaydı yer alır.

Bugünkü Türkiye sınırları düşünüldüğünde 24 kayıt ile Marmara bölgesi ilk sırayı, 7 kayıt ile Orta Anadolu ikinci sırayı, 2'şer kayıt ile Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri üçüncü sırayı, bir kayıt ile Doğu Anadolu'da son sırayı alır. Bugünkü sınırlar dışında kalan bölgelerde 11 kayıt yer almaktadır.

Vakıf ve Nezirlerin Buldukları Yerler

Yer Adları	Toplama %'si
İstanbul (14 tane)	% 29,78
İstanbul ve Galata ve tevâbihâ	% 2,12
İstanbul ve Galata	% 2, 12
İstanbul Geçidi (Tuna bâlâsında)	% 2. 12
Edirne (3 tane)	% 6,38
Rumili Vilâyeti	% 2, 12
Kesendere (Şelânik)	% 2, 12
Rumili Vilayeti (Yenice Vardar ve Selânik)	% 2, 12
Burusa	% 2, 12
Burusa ve tevâbiha	% 2, 12
Ayazmend Kazâsı (Eğiri bucak ve Kafir ağılı)	% 2, 12
Amasya	% 2, 12
Tokat	% 2, 12

Baba Deresi ve Dere Köyü (T. Kazâ-i Kızılca tuzla der livâ-i Karesi)	% 2, 12
Medekse, Derelüdamya, Ödemiş, Adaköyü, Adagide, Kazganlar ve Balabanlu (T. Kaza-i Birgi der-livâ-i Aydın)	% 2, 12
Balık Hisarı Karyesi ve tevâbiha (der Kazâ-i Çubuk)	% 2, 12
Yadigâr Karyesi (der Kazâ-i Çubuk)	% 2, 12
Kastamonu	% 2, 12
Ereğli (T. Vilâyet-i Karaman)	% 2, 12
Kayı Karyesi (der Kazâ-i Niğde)	% 2, 12
Gederga (T. Amasya) ve Zile ve Tokat ve Kayseri ve Sivas ve Artukabad	% 2, 12
Van ve tevâbiha	% 2, 12
Diyarbakir ve tevâbiha	% 2, 12
Ruha	% 2, 12
Bağdad ve Musul	% 2, 12
Kıbrıs (3 tane)	% 6,38
Yenice Kazâsı	% 2, 12
Haleb (2 tane)	% 4, 25
<u>Toplam 47</u>	

Bölgelere Göre Dağılım

Yer Adları	Sayı	Toplama %'si
Marmara Bölgesi	24	% 51,06
Karadeniz Bölgesi	2	% 4, 25
Orta Anadolu	7	% 14,89
Doğu Anadolu	1	% 2,12
Güney Doğu Anadolu	2	% 4,25
Bugünkü sınırların dışı	11	% 23,40

Görüldüğü gibi vakıfların yoğunluğu İstanbul'un yani başkent elindedir. Bu durum başkentlerin sosyal ve ekonomik olarak her dönemde cazibe merkezleri olmalarıyla açıklanabilir. İstanbul dışında vakıfların eski başkent olup ta XVI. Yüzyılın sonunda da büyük şehir özelliğini koruyan Edirne ve Bursa çevresinde küçük çaplı (İstanbul'a göre) guruplaşma oluşturduğu, bunların dışında vakıfların genelde ticarî açıdan potansiyeli olan yerlere dağıldığı görülür. Nüfus açısından zayıf olan yerlerde vakıfların da azlığı dikkati çeken diğer bir durumdur.

Vakfedilen ve Bağışlanan Emtia

Emtia	Vakfeden
1000 sikke	Sultan Murad
600 sikke	Valide Sultan
430 sikke	Sultan Mehmed
1210 sikke	Sultan Selim
1000 sikke	Valide Sultan
258.196 akçe	Mehmed Ağa (Darüssaade Ağası)
25.200 akçe	Kethüda Hatun
1001 sikke	Mahmud Paşa
140 sikke	Ali Paşa
300 sikke-i eşrefiye	Mustafa Paşa
200 sikke-i eşrefiye	Yahya Paşa
24000 akçe	Cafer Paşa
186000 akçe	Ahî Çelebi
12 sikke-i hasene-i eşrefiye	Mehmed Bey ibn Ahmed el-Efşâni
50 sikke-i hasene	Abdurrahman Efendi (Kazasker)
177.589 akçe	Ashâb-ı Hayrat
4111 akçe	Bektaş Halife (imam)
3000 akçe	Hoca Aydın
16903 akçe	Mustafa Ağa

12705 akçe	Bazı Bâb-ı Saadet ağaları
208.651 akçe	Ashâb-ı hayrat
100.080 akçe	Gazanfer Ağa (Bâb-ı saadet)
9000 akçe	İsa Bey ve Ahmed Bey b. Evrenos ve Hacı Yunus
158.536 akçe	Ashâb-ı hayrat
10.356 akçe	Nişancı Mehmed Paşa
500 sikke-i hasene	<i>Sultan Murad Han</i>
700 sikke-i hasene	Sultan Bayezid
200 sikke-i hasene	Sultan Bâyezid Han vâlidesi
33.843 akçe	–
269.500 akçe	–
137.210 akçe	–
67.387 akçe	–
485.292 akçe	–
27.993 akçe	–
859.639 akçe	–
46.795 akçe	–
77.116 akçe	–
21.000 akçe	–
169.300 akçe	–
5.000 sikke-i hasene	–
40.000 akçe	Cafer Paşa
100.000 akçe	Mehmed Bey
4270 akçe	Mirizeban Hatun
133 sikke-i hasene	Servazad Hatun
100 sikke-i hasene	–
200.815 sikke-i hasene	Hoca Ahmed b. Hacı Hasan
13.552 akçe	Ayşe Hatun bint Ferhad

Vakıf ve Bağış Yapanların Sosyal Mevkileri

<i>Yaptıranın Unvanı</i>	<i>Adedi</i>	<i>Yüzdesi</i>
Padişah	5 vakıf	% 10,6
Valide Sultan	3 vakıf	% 6,38
Kazasker	1 vakıf	% 2,12
Paşa	7 vakıf	% 14,8
Darü's-saade Ağası	1 vakıf	% 2,12
Bâb-ı saadet ağaları	2 vakıf	% 4,25
Kethüda Hatun	1 vakıf	% 2,12
Bey ve Ağa	4 vakıf	% 8,51
İmam	1 vakıf	% 2,12
Hoca lakaplılar	2 vakıf	% 4,25
Hatunlar	3 vakıf	% 6,38
Halktan hayırseverler	17 vakıf	% 36,17

Vakıfların Ekonomik Boyutları

Haremeyn vakıflarında sayısal olarak yönetici aile ve yönetimle alakalı kişilerce kurulan vakıfların az olduğu görülüyor. Dikkat çeken husus bu dönemde vakıf kurucularının çoğunlukla vatandaşlardan oluşuyor olmasıdır. Bu durum sonucunda paralel bir gelişme olarak bu kısım vakıfların gönderilen parada daha çok paya sahip olması beklenirdi. Fakat durum hiç de böyle değildir. Padişahlar, yakınları ve padişahın memurları tarafından kurulan vakıflar tüm gelirin hemen hemen yarısını karşılamaktadır.

XVI. Yüzyılın sonlarında paranın kıymetindeki değişimler Mekke, Medine ve Kudüs şehirlerine yönelik vakıfları da etkiledi. Osmanlı ülkesinde temel alım gücü akçeye dayanıyordu. XVI. Yüzyılın son yıllarında akçe sikke karşısında %100 oranında devalüe edilince vakıflar da bu durumu görmezden gelemediler. Çünkü aynı oranda ödeme miktarını artırmaları gerekmekteydi.

Bu artırma zorunluluğu paraların gönderildiği yerlerde akçenin kullanılmıyor olmasından kaynaklanıyordu. Şöyle ki vakıfların muhasebesi akçe olarak görülse de, bunların tamamı merkezde toplanıyor ve sikke cinsinden bir kerede gönderiliyordu¹⁰. Devalüe olayından sonra hasılatı akçe cinsinden olan vakfın göndereceği akçe yüzde yüz artırılmalıdır ki bir önceki yıllar aynı miktar sikke

¹⁰ Bu konuda bkz. Suraiya Faroqhi, a.g.e., s. 89

ödenebilsin. İşte bu durum vakıfları ekonomik açıdan oldukça sıkıntılı bir döneme sokmuş olmalıdır.

Vakıfların Kuruluş Amaçları

Haremeyn vakıflarının kuruluşunda esas amaç bu yerlere kutsiyetlerinden dolayı hizmet edebilme düşüncesi olmalıdır. Osmanlı döneminde de evvelki dönemlerde olduğu gibi bu düşüncenin devam ettiği görülmektedir.

Yalnız incelediğimiz kaynakta Mekke, Medine ve Kudüs şehirlerinin imarına, bakımına ve diğer sosyal hizmetlerine yönelik bir vakfa rastlanamamıştır. Buna rağmen adı geçen üç şehrin ahalisine yönelik hizmetlerin oldukça fazla olduğu görülür. Bu durum kutsiyet fikrinin coğrafyadan çok ahaliye yönlendirilmesi şeklinde tezâhür ettiği en iyi göstergesidir.

16. yüzyılın son yıllarında vakıfların çoğunluğu bu şehirlerin ahalisine para aktarımı temeline oturmuşsa da, bu her vakıf için geçerli olan bir düşünce değildir. Genele göre az da olsa bu dönemde başka hizmetlere yönelik vakıfların var olduğu da görülür. Bunlar vâkıfların ruhuna cüz ve salâvat okuma, hacılara su sebili kurma, bazı sureleri okuma ve ravza-ı mutahhara ihtiyaçlarını karşılama gibi hizmetleri yüklenmişlerdir.¹¹

Vakıfların Amaçlarına Göre Dağılımları

<i>Yapılış Maksadı</i>	<i>Adedi</i>	<i>Toplama %'si</i>
Cüz ve salavat okuyanlara	4	% 8,51
Medine ve Mekke fakirlerine	14	% 29,78
Kudüs, Mekke ve Medine fakirlerine	1	% 2,12
Medine fakirlerine	10	% 21,27
Hacılara su sebili	1	% 2,12
İhlâs ve innâ-fetâhnâ okunmasına	1	% 2,12
Ravza-i Mutahhara ihtiyacına	1	% 2,12
Ravza-i Mutahhara hademelerine ve Medîne-i Münevvere fakirlerine	1	% 2,12
Kudüs ve Haremeyn-i Şerifeyn'e vakıf olup, sarf yerlerinin belirtilmediği vakıflar	12	% 25,55
Medine-i Münevvere ağalarına	1	% 2,12
Kâbe-i Muazzama fakirlerine	1	% 2,12

¹¹ BOA, EV.HMH 641, s. 1-25

Ödenek ve Aylıkların Dağılımı:

Harcamalar

16. yüzyılın son yıllarında Osmanlı Devleti adına Mekke, Medine ve Kudüs şehirlerine gönderilecek paraların her yıl düzenli olarak toplanması, merkeze intikâli, sayım ve yazımının yapılması, surre alayının tertibi, gidecek görevli ve muhafızların tayini gibi bir dizi intikal öncesi işler, kervan yerine ulaştıktan sonra da dağıtım işlemlerini vâkıfların şartlarına göre yerine getirmek, işte bütün bunlar aynı zamanda vakıfların gider kalemlerini de oluşturuyordu.

Harcama kalemlerinden bazılarını defterden izleyebiliyoruz. Ancak bunlar çoğunlukla intikalden önceki safha ile ilgili rakamlardır. İntikalden sonra da küçük pay sahibi cüz hanlar ve salavat okuyanların aldığı ücretleri görüyoruz. Bunların dışında esas önemli parça yani bu üç şehrin ahalisine dağıtılan paydan kimler ne kadar yararlanıyorlar, bu gruplar kaç kişi idiler, dağılım sırasında örneğin Kâbe fakirleri ile Mekke ve Medine fakirleri kişi bazında eşit pay mı alıyorlardı? Bilemiyoruz. Defterde bu konuda sadece gruplara ayrılan pay verildiği için bunları hesaplamakta güçlük çekiyoruz.

Harcamalar

<i>Harcama Kalemleri</i>	<i>Sayı</i>	<i>Ücret</i>
Be cihet-i vezaif-i bevvâbân-ı dergâh-ı âlf	–	10.120
Be cihet-i harc-ı teclid ve defâtir-i surre ma' bahâ-i cell ve kağıd	–	1020
Be cihet-i harc-ı râh-ı akçe-i vazâif-i eczâhânân der Kâbe-i Muazzama ve Medîne-i Münevvere ve Kudüs-ı Şerif	–	9600
Be cihet-i vezaif-i eczâhânân	–	6000
Be cihet-i vezâif-i eczâhânân	–	3600
Be cihet-i ihrâcât-ı irsaliye-i akçe-i berây-ı kirâye-i şütrân ve esterân	–	13000
Be cihet-i âdet-i hüddâm-ı hazîne 'an bevvâbân-ı dergâh-ı âlf ve teberderân-ı ma' kâtib-i surre berây-ı harc-ı râh fi 9000	7	63000
Be cihet-i fukarâ-i Kâbe-i Muazzama	–	1.298.677
Be cihet-i fukarâ-i Medîne-i Münevvere	–	3.856.852
Be cihet-i fukarâ-i Kudüs-ı Şerif	–	144.673

Sonuç

XVI. yüzyılın son yıllarında Osmanlı ülkesinin büyük çoğunluğunu içine alarak Haremeyn vakıfları üzerine gerçekten düzenli bilgiler içeren bir defter hakkında yapılan değerlendirmelerde şu düşünceleri dile getirmek mümkün olmaktadır:

Bu dönemde Haremeyn vakıfları daha çok İstanbul ve eski Osmanlı başkentleri çevresinde yoğunlaşmakta, bu gurubu ticari ve ekonomik açıdan zengin merkezler takip etmektedir. Bu durum da şunu göstermektedir ki, vakıf müessesesinin gelişiminin insanların mal varlığı ile doğru orantılı olduğunu göstermektedir. Nitekim zayıf nüfuslu, dağlık ve ekonomik faaliyetleri biraz daha sınırlı olan bölgeler vakıflar açısından da fakirdirler.

Bu dönemde vakıfların çoğu sade vatandaşlarca kurulmuş olmasına rağmen, sağlanan gelir açısından yöneticilerce kurulan vakıflarla aralarında çok büyük fark olmadığı görülür.

Vakıfların ekonomik boyutlarına göz atıldığında bu konuda şunları tespit etmekteyiz:

Bu kuruluşların idârî işlerini yürütenler, yılda bir de olsa toplananları dağıtılacak bölgeye taşıyanlar, bu kafiye muhafız olarak atananlar¹², yük ve binek hayvanı kiralyanlar gibi bir takım guruplar bu vakıflardan veya devletten yaptıkları işe karşılık ücret almaktaydılar. Defterde sayı verilmediği için kaç aile bu işle geçinmektedir ve bu ücretler ne ölçüde ekonomiye katkı olmaktadır bilemiyoruz. Ancak bu sınıftan ücret sahiplerinin diğer sınıfa yani Mekke, Medine ve Kudüs şehirleri ahalilerine göre çok küçük bir pay aldıkları bir gerçektir.

Bu üç şehrin ahalisine gönderilen para muhakkak kurucuların şartlarına göre ve belirli miktarlarda veriliyordu. Ancak işte bu aşamada dikkati çeken bir husus vakıfların çoğunun Medine'ye yönelik olduğudur. Bu aşamada Medine'nin Mekke ve Kudüs'ten kalabalık olduğunu söylemek mümkün müdür?¹³ Bu şehirlerde kaç kişi vakıflardan gelen para ile geçinmektedir? İşte bu soruların cevâbı defterlerde rakam verilemediği için bilinmemektedir. Fakat bu

¹² Suraiya Faroqhi, a.g.e., s. 76

¹³ Mekke ve Medine nüfuslarına dair bkz. Suraiya Faroqhi, a.g.e., s. 93

aşamada şunu söylemek mümkündür; vakıfların kurulmasında insanların zihninde bu üç şehrin manevî konumu da muhakkak etkiliydi. Çünkü Medine ilk sırayı alırken son sıradaki Kudüs'ün ondan az nüfus barındırdığını söylemek pek mümkün görünmemektedir.

(s. 1)

Muhâsebe-i

Vâridât ve masârif-i Haremeynü'ş-şerifeyn ve Kudüs-i Şerîf der-mahrûse-i İstanbul ve Edirne ve Bursa ve Vilâyet-i Rumili ve Anadolu ve Karaman ve Rum ve Diyarbekir ve Kıbrıs ve gayruhu an-gurre-i Recebü'l-mürecceb sene 1002 ilâ gâye-i Cemâziye'l-âhır sene 1003 bi-emri's-sultânî'l-a'zâm ve'l-hâkânî'l-muazzam. Halife-i Resûl-ı Rabbi'l-âlemîn. Mümeħhid-i kavâidü'ş-şer'ü'l-mübîn. Hâmiy-i hümâyü'l-haremeynü'ş-şerifeyn, nâzım-ı menâzimü'l-makâmeynü'l-muazzameyn. Mâlik-i memâlikü'l-âlem. Mütemmim-i mesâlih-i kâfetü'l-ümem Zıllullâh-i Te'âlâ fi'l-âlem sultân-ı selâtinü'l-'Arab ve'l-Acem hazret-i Sultan Muhammed Hân ibn-i Sultan Murad Han Halledâllahü eyyâm-ı hilâfetü'l intihâü'z-zamân bi-marifet-i bende-i hakîr-i kesîrüt-taksîr Mustafa Ağa Ağa-yı Dârü's-sa'ade nâzır-ı evkâf-ı Haremeynü'ş-Şerifeyn bi'l-memâlikü'l-mezbûre

Asl-ı

Mâl fi sene-i kâmile

5.396.942.

Be-hesâb-ı

Hasene fi 120

Hasene 44.974 sikke kûsûr-ı nakdiyye 62

Ani'l-mahsûlât

5.114.430

Ani'n-nezvîrât

282.512

'An akçe-i cüz-i şerîf ki 'An cânib-i aliyye-i hazret-i pâdişah-ı âlem-penâh hullidet-hilâfet ve hazret-i vâlide-i Sultan dâde est

90.102

'An mahsûl-i evkâf

4.922.430

'An vâcib-i

Sene 999 ve Sene 1000 ve Sene 1001

1.610.333

'An vâcib-i

Sene 1002

3.114.330

'An vâcib-i

Sene 1003

197.610

(s. 2)

Be cihet-i vezâif-i eczâ ve salavâthânân der Medine-i Münevvere nevvrehallâhu te'ala 'an cânib-i 'âliye-i sultanü's-selâtin ve hakânü'l havâkîn nâşirü'l-'âdl fi'l-'arzeyn bâsıt-i bisâtü'l emin ve'l yakîn hâdimü'l hameynü's şerifeyn Padişah-ı rûy-ı zemîn ve şehin şah-ı sekene der temkîn hullidet-hilafetuhu ila yevmü'd-dîn ta'yin-i şoden fermude.

'An vâcib-i

Sene 1003 hasene

1000 sikke.

Be hesâb-ı nakdiye

120.000

Be hesâb-ı eczahânân

Hasene 800 sikke

Der vakt-ı evvel

Hasene 400 sikke

Berây-ı eczahânân 30 nefer fi 12 sikke

Hasene 260 sikke

Berây-ı mu'arrif hasene 12 sikke.

Der vakt-i sâni hasene 400 sikke mislihu

Be cihet-i salavathanân hasene 200 sikke

Zikr olunan bin sikke altunu Padişah-ı âlempenâh hazretleri hazret-i risâlet-penâh sultan-ı serîr li ma'ullah salavâtullah ve selâmet-i aleyh hazretlerinin ravza-ı mutahhara-ı münevvere ve türbe-i mu'azzama-ı mu'attaralarında günde iki hatm tilâvet olunmak için yılda sekiz yüz sikke-i hasene ve mübârek başları ucunda günde iki bin salavat kıraât olunmak için dahi yılda iki yüz sikke-i hasene cânib-i âleyhlerinde ta'yin olunması ferman-ı hümayûnları olub hala irsâl olunan erba ve elf senesi vezaifi için isâl olunmuşdur.

Be cihet-i

Vezâif-i eczâ ve salavâthânân der Medine-i Münevvere nevvrehallâhu te'âlâ 'an cânib-i seyyidetü'l muhadderâtü'l haliliyetü'l muhsinât tacü'l mesturât safiyyetü's-sıfat ref'iyyetü'd-derecât hazret-i vâlide-i Sultan dâmet ismetuha ve zîdet iffetühâ ta'yin-i şoden fermude.

'An vâcib-i sene 1004

Hasene 600 sikke

Be hesâb-ı nakdiye

72000

Be cihet-i eczahânân hasene 400 sikke

Berây-ı ser mahfil hasene 16 sikke

Berây-ı nokda hasene 12 sikke

Berây-ı eczahânân 30 nefer fi 12 sikke hasene 360 sikke

Berây-ı mu'arrif hasene 12 sikke

Be cihet-i salavathanân hasene 200 sikke

Zikr olunan altı yüz sikke-i hasene-i sahibetü'l hayrât ve rağbetü's-sadakât ve'l müberrât hazret-i vâlide-i Sultan damet ismetuhâ ve zâdet 'izzetihâ Medine-i Münevvere ve ravza-i mutahhara da günde bir hatm-i tilâvet olunmak için yılda 400 sikke-i hasene ve mübârek başları ucunda iki bin salavât kıraat olunmak için dahi yılda iki yüz sikke-i hasene cânib-i sa'adetlerinden ta'yîn buyurulub halen irsâl olunan erba ve elf senesi vezaiifi için iysal olunmuşdur.

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı Cami'-i şerîf-i Ayasofya-ı Kebîr der mahrûse-i İstanbul "An zamân-ı Dervîş Çelebi mütevellî-i evkâf-ı mezbûre be cihet-i tilâvet kerden eczâ-ı şerîf der Medine-i Münevvere nevvrehallâhu te'âlâ berây-ı ruh-ı şerîf merhûm ve mağfurleh Sultan Muhammed Han Gazi tâbe sırrehu ta'yîn şoden fermude.

'An vâcib-i sene 1003 hasene 430 sikke

Be hesâb-ı nakdiye 51.600

Berây-ı ser mahfil hasene 16 sikke

Berây-ı eczahanân 30 neferân fi 12 sikke hasene 360

Berây-ı mu'arrif hasene 12 sikke

Berây-ı nokda hasene 12 sikke

Berây-ı harc-ı rah hasene 30 sikke

Sa'adettü padişah-ı zıllullah hazretleri merhûm ve mağfurleh Sultan Muhammed Han Gazi Hazretlerinin ruh-ı şerîfleri için evkâflarından mahrûse-i İstanbul'da vâki' Ayasofya-ı Kebîr evkâfından Medine-i Münevvere'de günde bir hatm tilâvet olunmak için her sene dört yüz otuz sikke-i hasene tayin buyurmuşlardır.

Ve halâ tahsîl olunan dört yüz otuz sikke-i hasene selâse ve elf senesinden tahsîl olunmuşdur.

(s. 3)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı cami'-i şerîf merhûm ve mağfurleh Sultan Selim Hân tâbe sırrehu der mahrûse-i Edirne 'an zamân-ı Mustafa Çelebi mütevellî-i evkâf-ı mezbûre be cihet-i tilâvet kerden eczâ-ı şerîf der Ka'be-i Mu'azzama ve Medine-i Münevvere ve Kudüs-i Şerîf berây-ı ruh-ı şerîf merhûm ve mağfurleh Sultan Selim Hân tâbe sırrehu ta'yîn şoden fermûde

'An vâcib-i sene 1001

Hasene 1210 sikke

Muhasebe-i nakdiye 150.000

Be cihet-i eczahanân der Kabe-i Mu'azzama şerefhullah-ı te'ala hasene 400 sikke

Berây-ı ser mahfil hasene 16 sikke

Berây-ı mu'arrif hasene 12 sikke

Berây-ı eczahanân 30 neferân fi 12 sikke-i hasene 360 sikke

Berây-ı noktaî hasene 12 sikke

Be cihet-i eczahanân der Medine-i Münevvere nur-i ruhullah-ı te'âlâ hasene 400 sikke mislihu

Be cihet-i eczahanân der Kudüs-i Şerîf hasene 400 sikke mislihu

Be cihet-i harc-ı rah hasene 50 sikke.

Merhûm ve mağfurleh Sultan Murad Han hazretleri vâlideleri merhûm ve mağfurleh Sultan Selim Hân hazretlerinin ruh-ı şerîfleri için vâkıf-ı mumâ-ileyhin Edirne'de vaki' Cami'-i şerîfi evkâfından Ka'be-i Mu'azzama ve Medine-i Münevvere ve Kudüs-i Şerîfde günde birer hatm tilâvet olunmak için her sene bin iki yüz elli sikke-i hasene ta'yin buyurmuşlardır.

Ve hala tahsîl olunan bin iki yüz elli sikke-i hasene ihda ve elf senesinden tahsîl olunmuşdur.

'An mahsûl-ı

Hamam ve sâir evkâf-ı 'imâret-i merhûme ve mağfurelehâ Vâlîde Sultan tâbe sırrehu vâlîde-i merhûme ve mağfurleh Sultan Murad Hân tâbe sırrehu der Üsküdar der zamân-ı İbrahim çavuşân-ı dergâh-ı âli mütevellî-i evkâf-ı mezkûre 'an Pir Mehmed Çelebi kâtib-i bevvâbân-ı dergâh-ı âli kâtib-i evkâf-ı mezkûre

'An vâcib-i sene 1003

Hasene 1000 sikke

Be hasâb-ı nakdiye 120.000

Berây-ı fukarâ-i Ka'be-i Mu'azzama şerefhullah-ı te'âlâ hasene 500 sikke

Berây-ı fukarâ-i Medine-i Münevvere nevverehallâhu te'âlâ hasene 500 sikke

Vâkıfe-i mezkûre mahmiye-i Üsküdar'da olan câmi ve imâreti evkâfından Haremeyn-i şerîfeyn fukarâsı için her sene bin sikke-i hasene ki beş yüz sikkesi Mekke-i Mükerrreme ve beş yüz sikkesi dahi Medine-i Münevvere fukarâsı için ta'yin eylemişlerdir.

Hâlâ tahsîl olunan bin sikke-i hasene selase ve elf senesinden tahsîl olunmuşdur.

(s. 4)

'An mahsûl-ı

Hamam der İstanbul ve sayir evkâf-ı 'imâret-i Hâtuniye vâlîde-i merhûm ve mağfurleh Selim Hân-ı 'Atik tâbe sırrehu der Trabzon 'an zamân-ı mütevelliyân-ı mezkûrın 'an vâcib-i mezbûrın

Hasene 1000 sikke

Bi hesâb-ı nakdiye 120.000

'An mahsûl-ı

Hamam der Mahrûse-i İstanbul 'an zamân-ı Hacı Nasuh mütevellî-i hamam-ı mezbûr 'an vâcib-i seneyn-i mezbûrın 'an yed-i mütevellî-i mezbûr.

50000

'An vâcib-i sene 1002 25 000

'An vâcib-i sene 1003 25.000

'An mahsûl-ı

Evkâf der vilâyet-i Trabzon 'an zamân-ı Mehmed Bey 'an bevvâbân-ı dergâh-ı âli mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an vâcib-i sene 1001

70000

Vâkıfe-i mezbûre Trabzon'da vâki' imâreti evkâf-ı zevayidinden Kâ'be-i Mu'azzâma fukarâsı için her sene bin sikke-i hasene ta'yin eylemişlerdir.

Ve hâlâ tahsîl olunan yüz yirmi bin akçenin elli bin akçesi vâkıfe-i merkûmenin evkâfından mahrûse-i İstanbul'da vâki' hamamın isnâ ve elf ve selase ve elf seneleri mahsûllerinden ve yetmiş bin akçesi dahi Tarabzon'daki vâki' evkâfın ihdâ ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuştur.

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı İsmâ'il Geçidi 'an evkâf-ı merhûm Mehmed Ağa ağay-ı sâbık-ı dârü's sa'ade ki berây-ı fukarâ-i Haremeynü'ş-Şerifeyn ve Kudüs-i Şerif vakf kerde 'an zamân-ı Mahmud Çavuş 'an Çavuşân-ı Dergâh-ı Âli mütevellî-i evkâf-ı mezbûre

'An vâcib-i

Sene 1001 ve sene 1002

258.196

'An vâcib-i sene 1001

4013

'An vâcib-i sene 1002

254.183

Berây-ı fukarâ-ı Ka'be-i Müşerrefe şerefhullahu te'âlâ

103.278.

Berây-ı fukarâ-ı Medine-i Münevvere nûr-ı ruhullah-ı te'ala 103.278.

Berây-ı fukarâ-ı Kudüs-i Şerif 51.640.

Merhûm ve mağfurleh Sultan Murad Hân tabe sirrehu hazretleri merhûm Mehmed Ağa Rum ilinde Tuna balâsında temlik buyurdukları İsmâ'il Geçidi dimekle ma'rûf mevzi'in nısf mahsûlâtının humsu Kudüs-i Şerife ve bâki kalanın nısf Ka'be-i Mu'azzama ve nısf-ı aheri Medine-i Münevvere fukarâsına vakf etmiştir.

Ve hala tahsîl olunan iki yüz elli sekiz bin yüz doksan altı akçenin dört bin on üç akçesi ihdâ ve elf senesi mahsûlünden ve iki yüz elli dört bin yüz seksen üç akçesi dahi isna ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuştur.

(s. 5)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı sâhibetü'l hayrât ve ragîbetü's-sıdkât ve'l müberrât hazret-i kethuda hatun dâmet ismetuhâ ve zâdet iffetuhâ ki berây-ı fukarâ-ı Haremeyn-i Şerîfeyn ta'yin kerde

'An vâcib-i sene 1002

25.200

Berây-ı fukarâ-ı Ka'be-i Mu'azzama şerefhullah-ı te'âlâ 10.080

Berây-ı fukarâ-ı Medine-i Münevvere nevverehallâhu te'âlâ 10.080

Berây-ı fukarâ-ı Kudüs-i Şerîf 4040

Vâkife-i mezbûre kendü evkâfından Ka'be-i Mu'azzama fukarâsı için her sene on bin ve Kudüs-i Şerîf fukarâsı için dahi beş bin akçe ta'yin eylemişlerdir.

Meblağ-ı mezbûr isna ve elf senesi vâcibi için tahsîl olunmuşdur.

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı merhûm Mahmud Paşa der mahrûse-i İstanbul ki berây-ı fukarâ-ı Medine-i Münevvere 'an evkâf-ı mezbûre beher sene 1001 sikke-i hasene ta'yin kerde 'an zamân-ı Süleyman mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i mütevellî-i mezbûr

'An vâcib-i sene 1002 hasene 1001 sikke

Be hesâb-ı nakdiye

120.120

Vâkif-ı mezbûr mahrûse-i İstanbul'da vâki' olan imareti evkâfından Medine-i Münevvere fukarâsı için her sene bin bir sikke-i hasene ta'yin eylemişdir.

Ve hala tahsîl olunan bin bir sikke-i hasene isna ve elf senesinden tahsîl olunmuşdur.

(s. 6)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı imâret-i merhûm Ali Paşa der mahmiye-i İstanbul 'an zamân-ı Hacı Muhammed mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i Mustafa 'an bevabân-ı dergâh-ı âliyü'l havâle

'An vâcib-i sene 1002

Hasene 140 sikke

Be hesâb-ı nakdiye

16.800

Vâkif-ı mezbûr mahrûse-i İstanbul'da vâki' imâreti evkâfından Medine-i Münevvere fukârasından ba'zı kimesnelere her sene yüz kırk sikke-i hasene ta'yin eylemişdir ki zikr olunur şerh kılınur.

Be cihet-i nâzır-ı Haremeyn hasene 10 sikke

Be cihet-i hatib-i harem-i Nebevî hasene 10 sikke

Be cihet-i imam-ı Hane fî hasene 10 sikke
 Be cihet-i müezzînân-ı Ravza-ı Mutahhara hasene 10 sikke
 Be cihet-i hademe-i (?)..... der Ravza-ı Mutahhara hasene 20 sikke
 Be cihet-i ferraşân der Ravza-ı Mutahhara hasene 20 sikke
 Be cihet-i suleha ve gurebaü'l mücâvirîn hasene 40 sikke
 Be cihet-i bevabân-i Harem-i Şerîf hasene 5 sikke
 Be cihet-i saka der eyyam-ı hacı hasene 5 sikke.
 'An mahsûl-ı

Evkâf-ı imâret-i merhûm Mustafa Paşa der mahrûse-i İstanbul ki be fukarâ-ı Medine-i Münevvere ta'yîn kerde 'an zamân-ı Ali Çelebi mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i mütevellî-i mezbûr

'An vâcib-i sene 1002

15.000

Vâkıf-ı mezbûr mahrûse-i İstanbul'da vâki' imâreti evkâfından Medine-i Münevvere fukarâsı için her sene üç yüz sikke-i eşrefiyye ta'yîn olunub her eşrefiye elli şer akçe hesabı üzere yılda on beş bin akçe olur.

Hala tahsîl olunan on beş bin akçe isna ve elf senesinden tahsîl olunmuşdur.

(s. 7)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı 'imâret-i merhûm Yahya Paşa der İstanbul ki be cihet-i fukarâ-ı Medine-i Münevvere ta'yîn kerde 'an zamân-ı Mehmed mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i Ahmed Bey 'an bevabân-ı dergah-ı âliyü'l havâle.

'An vâcib-i sene 1002

10.000

Vâkıf-ı mezbûr kendü evkâfından Medine-i Münevvere fukarâsı için her sene iki yüz sikke-i hasene-i eşrefiye ta'yîn eyleyüb her eşrefiye ellişer akçe hesabı üzere yılda on bin akçe olur.

Ve hala tahsîl olunan on bin akçe isna ve elf senesinden tahsîl olunmuşdur.

'An mahsûl-ı

Rıbh evkâf-ı nûkûd merhûm Ca'fer Paşa Mîrmîrân-ı sâbık Cézire-i Kıbrıs der mahmiye-i İstanbul 'an zevâyid-i evkâf-ı mezbûre ki berây-ı fukarâ-ı Medine-i Münevvere ta'yîn kerde 'an zamân-ı Yusuf mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i mütevellî-i mezbûr.

'An vâcib-i sene 1001

24000

Vâkıf-ı mezbûr vakf ittiği nûkudun rubhunu evkâf-ı mezbûrenin vezaif ihracâtından sonra bakı kalan zevâyidini Medine-i Münevvere fukarâsına ta'yîn eylemişdir.

Ve hala tahsîl olunan yirmi dört bin akçe ihda ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuşdur.

(s. 8)

'An mahsûl-ı

Zevâyid-i evkâf-ı Cami'-i Şerif merhûm Ahi Çelebi der mahrûse-i İstanbul ki ba'de'l ihracât zevâyid-i evkâf-ı mezbûre berây-ı fukarâ-ı Medine-i Münevvere ta'yîn kerde 'an zamân-ı Muhammed mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i mütevellî-i merkûm

'An vâcib-i sene 1002

186.000

'An mahsûl-ı..... ve kura 136.000

'An mahsûl-ı icâre-i mu'acele 50.000

Vâkıf-ı mezbûrun vakfiyesinde mahmiye-i İstanbul'da Şeyhü'l-İslâm olanlar nâzır olup sene be sene muhasebesin görüb mahrûse-i mezbûrede vâkı' cami'-i şerif evkâfının vezaif ve ihracâtından sonra zevâyidi ne mikdar kalursa Medine-i Münevvere fukarâsına irsâl ideler deyü ta'yîn eylemişdir.

Ve hala tahsîl olunan yüz seksen altı bin akçenin 136.000 akçesi isna ve elf senesi mahsûlünden ve elli bin akçesi dahi icare-i mu'acceden tahsîl olunmuşdur.

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı merhûm Mehmed Bey ibn Ahmed el Efşanî der mahrûse-i İstanbul ki..... kerden huccâc der Haremeyn-i Şerifeyn ta'yîn kerde 'an yed-i Mustafa 'an bevâbân-ı dergâh-ı âliyü'l havâle.

'An vâcib-i sene 1002

1200

Vâkıf-ı mezbûr kendü evkâfından Haremeyn-i Şerifeynde hacılara su sebil eylemek için her sene on iki sikke-i hasene-i eşrefiye ta'yîn eyleyüb bundan akdem her eşrefiye ellişer akçe hesâb olunduğu takdirce yılda altı yüz akçe olur ve hakk-ı eşrefiye yüzer akçeye hesâb olunub bu takdirce yılda bin iki yüz akçe olur.

Ve hala tahsîl olunan bin iki yüz akçe isna ve elf senesi için tahsîl olunmuşdur.

(s. 9)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı merhûm Abdurrahman Efendi Kadı-ı Asakir der mahrûse-i İstanbul ki berây-ı tilâvet-i sure-i ihlas ve innafetehna der Harem-i Şerif beher sene fi 50 sikke-i hasene ta'yîn kerde 'an zamân-ı Mahmud mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i mütevellî-i mezbûr.

'An vâcib-i sene 1002

Hasene 50 sikke

Be hesâb-ı nakdiyye 6000

Vâkıf-ı mezbûr kendi evkâfından her sene elli sikke-i hasene Harem-i Şerifde İhlas ve İnnafetehnâ sure-i şerifelerin tilâvet eden yedi nefer kimesnelere irsal oluna deyü ta'yîn eylemişdir.

Ve hala tahsîl olunan altı bin akçe isna ve elf senesinden tahsîl olunmuşdur.

'An mahsûl-ı

İcârât-ı hanehâ ve dekâkin der mahrûse-i İstanbul ve Galata ve tevabihâ 'an zamân-ı Mustafa Bey 'an bevvabân-ı dergâh-ı âli mütevellî evkâf-ı mezbûr 'an yed-i mütevellî-i mezbûr.

'An vâcib-i sene 1002 ve sene 1003
177.589.

'An vâcib-i sene 1002
125.270

'An vâcib-i sene 1003
52.310

Mahmiye-i İstanbul ve Galata ve tevabî'inde ba'zı ashâb-ı hayrâtın vâkf itdiğü dekâkin ve hanelerin icarelerini ve ba'zı kura mahsûlatını dahi Haremeyn-i Şerîfeyn fukarâsı için ta'yîn eylemişlerdir.

Ve hala tahsîl olunan yüz yetmiş yedi bin beş yüz seksen dokuz akçenin yüz yirmi beş bin iki yüz yetmiş dokuz akçesi isna ve elf senesinden ve elli iki bin üç yüz on akçesi dahi selase ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuşdur.

(s. 10)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı merhûm Bektaş Halife imâm-ı merhûm ve mağfur leh Sultan Süleyman Han tabe sırrehu der mahrûse-i İstanbul ve Galata ki ba'de'l ihracât sülüs-i mâl-ı mahsûlât evkâf-ı mezbûreye fukarâ-ı Medine-i Münevvere ta'yîn kerde 'an zamân-ı Ahmed Bey Kethüdâ-ı bevvâban-ı bâb-ı hümâyûn mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i mütevellî-i merkûm.

'An vâcib-i sene 1002
4111

Vâkıf-ı mezbûrun vakfiyesinden ba'de'l ihracat mahsûl-ı vakf her ne kalursa üç bölük olunub bir yekünün Medine-i Münevvere fukarâsına ta'yîn eylemişdir.

Ve hala tahsîl olunan dört bin yüz on bir akçe isna ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuşdur.

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı merhûm Hoca Aydın der-mahrûse-i İstanbul ki berây-ı fukarâ-ı Haremeyn-i Şerîfeyn ta'yîn kerde 'an zamân-ı Hacı Ferhad mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i mütevellî-i mezbûr.

'An vâcib-i 1002
3000

Merhûm Hoca Aydın mahrûse-i İstanbul'da vakî evkâfı mahsûlünden Haremeyn-i Şerîfeyn fukarâsı için her sene üç bin akçe ta'yîn eylemişdir.

(s. 11)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı merhûm Mustafa Ağa eş-şehir be Cebecibaşı der mahmiye-i İstanbul ki berâ-yı hüddam der ravza-ı mutahhara ta'yîn kerde 'an zamân-ı Behram mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i mütevellî-i mezbûr.

'An vâcib-i sene 1001 ve 1002

16903

'An vâcib-i sene 1001

3600

Vâkıf-ı mezbûr mahmiye-i İstanbul'da vâki' olan evkâfı mahsûlünden mütevellîsi vazifesi ihrac olunub bâki kalan mahsûl ravza-ı mutahhara-ı münevvere ve türbe-i mu'azzama-ı mu'attaralarından şem'-i 'asel-i musaffâ ve buhûr-ı ıtıra-ı ikvâya sarf oluna eğer şem' ve buhura ihtiyac yok ise hademe-i ravza-ı münevverenin vazifesi olmiyanlar ile vazifesi şey'-i kalil olanların mabeynlerinde kismet-i âdile ile taksîm eyliyeler deyü ta'yîn eylemişdir.

'An vâcib-i sene 1002

13303

Ve halâ tahsîl olunan on altı bin dokuz yüz üç akçenin üç bin altı yüz akçesi ihda ve elf senesi mahsûlünden ve on üç bin üç yüz üç akçesi dahi isna ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuşdur.

'An mahsûl-ı

Rıbh-ı evkâf-ı nûkûd-ı ba'zı ağayân 'an ağayân-ı bâb-ı sa'âdet ve hâneyn ki berâ-yı fukarâ-i Haremeyn-i Şerîfeyn vakf kerde ind-i 'an zamân-ı Mustafa 'an bevâbân-ı dergâh-ı aliyü'l-mütevellî 'an yed-i mütevellî-i mezbûr

'An vâcib-i sene 1000 ve 1002.

12705

'An vâcib-i sene 1000

939

Vâkıfân-ı mezbûrân vakf itdikleri nûkûdun mahsûl-ı rıbhını Haremeyn-i muhteremeyn fukarâsına tevzi' oluna deyü ta'yîn eylemişlerdir.

'An vâcib-i sene 1002

11766

Halâ tahsîl olunan on iki bin yedi yüz beş akçenin dokuz yüz otuz dokuz akçesi elf senesi mahsûlünden ve on bir bin yedi yüz altmış altı akçesi dahi isnâ ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuşdur.

(s. 12)

'An mahsûl-ı

İcârât-ı hânehâ ve dekâkîn der mahrûse-i Edirne ve tevâbiha ve rûsûm-ı re'ayâ-ı perâkende-i vilâyet-i Rumili evkâf-ı karye-i Şarabdâr Hamza Bey der kazâ-ı Edirne 'an zamân-ı

Hacı Halil mütevellî-i evkâf-ı mahmiye-i Edirne ve İbn-i Yâmen mültezim-i perâkende-i vilâyet-i Rumili ve Sadık Çavuş mütevellî-i evkâf-ı karye-i Şarâbdar Hamza Bey 'an yed-i mütevelliyân-ı mezkûrîn

208.651

An evkâf-ı

Haremeyn-i Muhteremeyn

103.696

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı Haremeyn-i Şerîfeyn der Edirne 'an zamân-ı Hacı Halil mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an vâcib-i mezkûrîn 'an yed-i mütevellî-i mezbûr.

120.250.

'An vâcib-i sene 1001

35.045

'An vâcib-i sene 1002

85.205

'An evkâf-ı

Medine-i Münevvere

14.955

'An mahsûl-ı

Rûsûm-ı re'ayâ-yı perâkende-i vilâyet-i Rumili 'an evkâf-ı Haremeyn-i Şerîfeyn 'an zamân-ı İbn Yamen el-Mültezim 'an vâcib-i mezkûrîn.

73.446

'An vâcib-i sene 1001

33.808

'An vâcib-i sene 1002

39.638

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı Karye-i Şarâbdar Hamza Bey der kazâ-ı Edirne 'an evkâf-ı Medine-i Münevvere 'an zamân-ı Sadık Çavuş mütevellî-i evkâf-ı karye-i mezbûre 'an evlâd-ı vâkîf 'an yed-i mezbûr.

14.355

'An vâcib-i sene 1000

3745 (2745 olması gerekir)

'An vâcib-i sene 1001

11.610

Mahmiye-i Edirne'de ba'zı ashâb-ı hayratın vakıf itdikleri dükkanlar ve hâneler icârelerini ve ba'zı kura mahsûlâtını ve Rumilinde perâkende evkâfının re'ayâsının rûsûmâtı

mahsûlâtını ba'de'l ihrâcât evvel-i mevâcibât-ı Haremeyn-i Şerîfeyn fukarâsı için ta'yîn olunub ve Şarabdar Hamza Bey karyesinde rub' mahsûlâtını Medine-i Münevvere fukarâsı için ta'yîn olunmuşdur.

Ve halâ tahsîl olunan iki yüz sekiz bin iki yüz elli akçesi mahmiye-i Edirne'de vâki' Haremeyn-i Muhteremeyn evkâfının ihdâ ve elf ve isna ve elf seneleri mahsûllerinden ve yetmiş üç bin dört yüz kırk altı akçesi dahi Rumilinde perâkende re'ayâsı rûsûmâtının ihda ve elf ve isna ve elf seneleri mahsûllerinden ve on dört bin dokuz yüz elli beş akçesi dahi Edirne kazasına tabi' Şarabdar Hamza Bey nâm karye evkâfının elf ve ihda ve elf seneleri mahsûllerinden tahsîl olunmuşdur.

(s. 13)

'An mahsûl-ı

Rub' evkâf-ı Kesendere der kazâ-ı Selânik 'an evkâf-ı cenâb-ı âli makarr-ı me'ser ve me'âli kıdvetü'l hâs ve'l mukarrebîn ümdetü'l ashâbü'l'izz ve't temkîn cami'ü'r-riyâsetin mecmiü's-sa'adetin hazret-i Gazanfer Ağa-yı bâb-ı sa'âdet dâme izzihü ki berâ-yı fukarâ-ı Haremeyn-i Şerîfeyn ta'yîn kerde.

'An vâcib-i sene 1002

100.080

Be hesâb-ı hasene

834 sikke

Berâ-yı

Fukara-i Ka'be-i Mu'azzama-ı şerrefehallahu te'âlâ

50.040

Berâ-yı

Fukara-ı Medine-i Münevvere nevverehallâhu te'âlâ

50.040

Vâkıf-ı mûma-ileyh ifâzullahi'l mevâyîd nî'met-i 'aleyh cezîre-i merkûme mahsûlünün rub'unu Haremeyn-i Şerîfeyne vakf idüp nisfı Mekke-i Mükerrreme ve nisf-ı aheri Medine-i Münevvere fukarâsına ta'yîn itmişlerdir.

Ve halâ tahsîl olunan yüz bin seksen akçe isna ve elf senesinde vâki' Mart ibtidâsından sene-i selâse ve elf senesinde vâki' Mart oluna gelince vâki' olan mahsûlden tahsîl olunmuşdur.

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı mezbûrîn der kaza-ı mezkûrîn der vilâyet-i Rumili ki be cihet-i fukarâ-ı Haremeyn-i Şerîfeyn beher sene ta'yîn kerde ind-i 'an yed-i Mehmed 'an bevâbân-ı dergâh-ı âli kâtib-i evkâf-ı Hanım Sultan der İstanbul

'An vâcib-i sene 1001

9000

'An evkâf-ı

Merhûm İsa Bey İbn Evrenos Bey der kaza-ı Yenice-i Vardar

2500

'An evkâf-ı

Merhûm Ahmed Bey İbn Evrenos Bey der kaza-ı Yenice-i Vardar

5000

'An evkâf-ı

Hacı Yunus der Selânik berâ-yı fukâra-ı Medine-i Münevvere ta'yîn kerde

1500

Vâkîfân-ı mezkûrân vilâyet-i Rumilinde zikr olunan Kadılıklarda evkâflarından sene sene vech-i meşrûh üzere Haremeyn-i Şerîfeyn fukârasına irsâl oluna deyü ta'yîn itmişlerdir.

Ve halâ tahsîl olunan dokuz bin akçenin iki bin beş yüz akçesini merhûm İsa Bey evkâfından ve beş bin akçesi merhûm Ahmed Bey evkâfından ve bin beş yüz akçesi dahi merhûm Hacı Yunus evkâfından tahsîl olunmuşdur.

(s. 14)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı Haremeyn-i Şerîfeyn der mahrûse-i Bursa ve tevâbi'hâ 'an zamân-ı Mustafa eş-şehîr Kaynarcazâde mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i mütevellî-i mezbûr.

'An vâcib-i sene 1001 ve sene 1002

158.536

'An vâcib-i sene 1001

7347

'An vâcib-i sene 1002

151.192

Mahmiye-i Bursa ve tevâbi'inde ba'zı ashâb-ı hayrâtın vakf itdikleri dekâkîn ve hânelerin icârelerini ve ba'zı kura mahsûlatını ba'del harc ve'l mevâcib-i Haremeyn-i Muhteremeyn fukarâsına ta'yîn eylemişlerdir.

Ve halâ tahsîl olunan yüz elli sekiz bin beş yüz otuz altı akçenin yedi bin üç yüz kırk dört akçesi ihda ve elf senesinden ve yüz elli bir bin yüz doksan iki akçesi dahi isna ve elf senesinden tahsîl olunmuşdur.

'An tahsîl-i

Evkâf-ı karye-i Eğri Bucak ve şehir ve Kâfir Ağılı der kaza-ı Ayazmend ki merhûm vezîr Nişancı Mehmed Paşa berâ-yı fukarâ-ı Haremeyn-i Şerîfeyn vakf kerde 'an zamân-ı Mustafa eş-şehîr be Kaynarcazâde mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i Muhammed 'an bevâbân-ı dergâh-ı âli katib-i evkâf-ı mezbûre.

'An vâcib-i sene 1002

10356

Evkâf-ı mezbûre Ayazmend kazasında Eğribucak dimekle ma'rûf mevzi' olub merhûm Vezîr Nişancı Mehmed Paşa Haremeyn-i Muhteremeyn fukarâsına vakf itmişlerdir.

Ve halâ tahsîl olunan on bin üç yüz elli altı akçe isna ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuşdur.

(s. 15)

'An mahsûl-i

Evkâf-ı imâret-i merhûm ve mağfurleh Sultan Murad Han tâbe sırrehu der mahrûse-i Bursa ki beher sene 500 sikke-i hasene berâ-yı fukarâ-ı Haremeyn-i Şerîfeyn ve Kudüs-i Şerîf ta'yîn şoden fermûde 'an zamân-ı Kasım Bey 'an bevâbân-ı dergâh-ı âli mütevellî-i evkâf-ı mezbûr.

'An vâcib-i sene 1002

Hasene 500 sikke

Be hesâb-ı nakdiyye

60.000

Berâ-yı

Fukarâ-yı Ka'be-i Mu'azzama şerefehâllahu te'âlâ hasene 200 sikke

Be hesâb-ı nakdiyye

24000

Berâ-yı

Fukarâ-yı Medine-i Münevvere nevvrehallâhu te'âlâ hasene 200 sikke.

Be hesâb-ı nakdiyye

24000

Berâ-yı

Fukarâ-yı Kudüs-i Şerîf hasene 100 sikke

Be hesâb-ı nakdiyye

12000

Mahrûse-i Bursa'da vâki' merhûm ve mağfurleh Sultan Murad Han tâbe sırrehu hazretlerinin imâret-i âmireleri evkâfının zevâyidinden her sene beş yüz sikke-i hasene ki iki yüz sikke-i hasenesi Kâ'be-i Mu'azzama fukarâsına ve iki yüz sikke-i hasenesi dahi Medine-i Münevvere fukarâsına ve yüz sikke-i hasenesi dahi Kudüs-i Şerîf fukarâsına ta'yîn buyurulmuşdur.

Ve halâ tahsîl olunan beş yüz sikke-i hasene isna ve elf senesi vâcibi için tahsîl olunmuşdur.

'An mahsûl-i

Evkâf-ı imâret-i merhûm ve mağfurleh Sultan Bayezid Han tâbe sırrehu der Amasya ki berâ-yı hademe-i Ravza-ı Mutahhara ve fukarâ-ı Medine-i Münevvere beher sene 700 sikke-i hasene ta'yîn kerde 'an zamân-ı Hasan Bey 'an bevâbân-ı dergâh-ı âli mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i Mahmud 'an bevâbân-ı dergâh-ı âli mütevellî-i evkâf-ı Kilikras ve Zile

'An vâcib-i sene 1002

Hasene 700 sikke

Be hesâb-ı nakdiyye
84000

Bera-yı
Hademe-i Ravza-ı Mutahhara
Hasene 300 sikke
Berâ-yı fukarâ-yı Medîne-i Münevvere

Hasene 400 sikke

Vâkıf-ı mezbûr nefis-i Amasya'da vâki' imâret evkâfından Medîne-i Münevvere'de Ravza-ı Mutahhara hüddamına her sene üç yüz sikke-i hasene ve sâyir fukarâya dahi dört yüz sikke-i hasene ta'yîn eylemiştir.

Ve halâ tahsîl olunan yedi yüz sikke-i hasene isna ve elf senesinden tahsîl olunmuştur.

(s. 16)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı imâret-i Hatuniye vâlide-i merhûm ve mağfurleh Sultan Bayezid Han tâbe sırrehu der nefis-i Tokat ki beher sene 200 sikke-i hasene berâ-yı fukarâ-ı Haremeyn-i Şerîfeyn ta'yîn şoden fermûde 'an zamân-ı Ali 'an bevâbân-ı dergâh-ı âli mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i Aliyi'l câbi.

'An vâcib-i sene 1002
200 sikke
Be hesâb-ı nakdiyye
24000

Berâ-yı
Fukarâ-ı Ka'be-i Mu'azzama şerefehallahu te'âlâ
Hasene 100 sikke

Nefis-i Tokat'da vâki' merhûm ve mağfurleh Sultan Bayezid Han tabe sırrehu hazretlerinin vâlideleri Hatuniye imâreti evkâfının zevâyidinden her sene iki yüz sikke-i hasenesi Ka'be-i Mu'azzama fukarâsına ve yüz sikke-i hasenesi dahi Medine-i Münevvere fukarâsına ta'yîn buyurulmuştur.

Berâ-yı
Fukarâ-ı Medine-i Münevvere nevverehallâhu te'âlâ
Hasene 100 sikke

Ve halâ tahsîl olunan iki yüz sikke-i hasene isna ve elf senesinden tahsîl olunmuştur.

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı karye-i Babaderesi ve Dereköyü tâbi'-i kaza-ı Kızılcaturuzla der livâ-ı Karesi 'an evkâf-ı Haremeyn-i Şerîfeyn 'an zamân-ı Hüseyin el mütevellî ber vech-i iltizâm 'an yed-i İbrahim peder-i mütevellî-i mezbûr ve Ahmed 'an çavuşân-ı dergâh-ı âli

'An vâcib-i sene 1001 ve sene 1002

33.843

'An vâcib-i sene 1001 'an mahsûl-ı bâd-ı hevâ

1050

'An vâcib-i sene 1002

32.793

Karesi sancağında Kızılcaturza kazâsında vâki ' Babaderesi ve Dereköyü dimekle ma'rûf olan karyeler Haremeyn-i Şerifeyn evkâfından olub tevliyet-i mezbûre üç yıla yüz dokuz bin akçeye iltizam ile merhûm Hüseyin'e verilmiştir.

Ve halâ tahsil olunan otuz üç bin sekiz yüz kırk üç akçenin bin elli akçesi ihda ve elf senesi mahsûlünden ve otuz iki bin yedi yüz doksan üç akçesi dahi isna ve elf senesi mahsûlünden tahsil olunmuştur.

(s. 17)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı karye-i Medekse ve Derelüdamya ve Ödemiş ve Adaköyü ve Adagide ve Kazganlar ve Balabanlu der kazâ-ı Birgi tâbi-i livâ-ı Aydın 'an evkâf-ı Haremeyn-i Şerifeyn 'an zamân-ı Bektaş Çavuş 'an çavuşân-ı dergâh-ı âli el mütevellî-i ber vech-i emânet 'an vâcib-i mezbûr 'an yed-i Bektaş Çavuş el mezbûr

'An vâcib-i sene 1001 ve seene 1002

269.500

'An vâcib-i sene 1001

649

Evkâf-ı mezbûre Aydın sancağında Birgi kazâsında vâki ' Medekse dimekle ma'rûf bir mukata'a Haremeyn-i Muhteremeyn çavuşlarından Bektaş Çavuş nâm kimesne ber vech-i emânet mütevellî olmak üzere zabt etdirilmiştir.

'An vâcib-i sene 1002

268.852

Ve halâ tahsil olunan iki yüz altmış dokuz bin beş yüz bir akçenin altı yüz kırk dokuz akçesi ihda ve elf senesi mahsûlünden ve iki yüz altmış sekiz bin sekiz yüz elli iki akçesi dahi isna ve elf senesi mahsûlünden tahsil olunmuştur.

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı karye-i Balık Hisarı ve tevâbihâ der kazâ-ı Çubuk 'an evkâf-ı Mekke-i Mu'azzama şerrefehallahu te'âlâ ve nısf karye-i Yadigar der kaza-ı Beypazarı 'an evkâf-ı Medine-i Münevvere nevverehallâhu te'âlâ 'an zamân-ı Hacı Behrâm 'an bevâbân-ı dergâh-ı âli mütevellî-i sâbık ve Mustafa 'an bevâban-ı dergâh-ı âli mütevellî-i lâhak ber vech-i emânet

'An vâcib-i

Sene 1002 ve sene 1003

137.210

'An mahsûl-ı

Balık Hisarı ve tevâbihâ 'an evkâf-ı Mekke-i Mu'azzama 'an zamân-ı mütevelliyân-ı mezkûrîn

122.740

Evkâf-ı mezbûreden Ankara Sancağında Çubuk kazâsında vâki' karye-i Balık Hisarı dimekle ma'rûf bir mukata'a Ka'be-i Mu'azzama evkâfından olub ve Hüdâvendigâr Sancağına tâbi' Beypazarı kazâsında nısf karye-i Yadigâr dimekle meşhur bir mukata'a dahi Medine-i Münevvere evkâfından olub dergâh-ı âli bevvablarından Hacı Behram ve Mustafa nâm kimesneler ber vech-i emânet mütevelliler olmak üzere zabt etdirilmiştir.

'An mahsûl-ı

Nısf karye-i Yadigâr 'an evkâf-ı Medîne-i Münevvere

14.470

Ve hâlâ tahsîl olunan yüz otuz yedi bin iki yüz on akçenin yüz yirmi iki bin yedi yüz kırk akçesi Çubuk kazâsında vâki' Ka'be-i Mu'azzama evkâfından ve on dört bin dört yüz yetmiş akçesi dahi Beypazarı kazâsında vâki' Medine-i Münevvere evkâfından nısf-ı karye-i Yadigâr evkâfından isna ve elf ve selase ve elf seneleri mahsûllerinden tahsîl olunmuştur.

(s. 18)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı Medine-i Münevvere nevvrehallâhu te'âlâ der liva-ı Kastamonu 'an zamân-ı Ahmed 'an bevvâban-ı dergâh-ı âli mütevellî-i sâbık ve Yahya 'an bevvâbân-ı dergâh-ı âli mütevellî-i lâ hakk-ı evkâf-ı mezbûre ber vech-i emânet 'an vâcib-i mezkûrîn 'an yed-i mütevelliyân-ı mezbûrîn

'An vâcib-i

Sene 1001 ve sene 1002

67.387

'An zamân-ı

Ahmed mütevellî-i sâbık

'An vâcib-i sene 1001

17.430

Evkâf-ı mezbûre Kastamonu sancağında Medine-i Münevvere nevvrehallâhu te'âlâ evkâfından olub bi'l fi'il dergâh-ı âli bevvâblarından Yahya nâm kimesneye ber vech-i emânet mütevellî olmak üzere zabt ettirilmiştir.

'An zamân-ı

Yahya mütevellî-i lâ hakk

'An vâcib-i sene 1002

49.957

Ve halâ tahsîl olunan altmış yedi bin üç yüz seksen yedi akçenin on yedi bin dört yüz otuz akçe ihda ve elf senesi vâcibi mahsûlünden ve kırk dokuz bin dokuz yüz elli yedi akçesi dahi isna ve elf senesi vâcibi mahsûlünden tahsîl olunmuşdur.

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı Medîne-i Münevvere der kazâ-ı Ereğli tâbi'-i vilâyet-i Karaman 'an zamân-ı Mustafa Bey 'an bevvâbân-ı dergâh-ı âli müteveli-i lâ hakk evkâf-ı mezbûre ber vech-i emânet 'an vâcib-i mezbûrîn.

495.292

'An zamân-ı

Mustafa müteveli-i sâbık 'an vâcib-i sene 999 ve sene 1000

13.716

Evkâf-ı mezbûre Vilâyet-i Karaman'a tâbi Ereğli kazâsında Medîne-i Münevvere evkâfından olub dergâh-ı âli bevvâblarından Mehmed nâm kimesneye ber vech-i emânet müteveli olmak üzere zabt etdirilmiştir.

'An zamân-ı

Mehmed müteveli-i lâ hakk vâcib-i sene 1001

481.576

Ve halâ tahsîl olunan dört yüz doksan beş bin iki yüz doksan iki akçenin on üç bin yedi yüz on altı akçesi dokuz yüz doksan dokuz ve bin seneleri mahsûlâtından ve dört yüz seksen bir bin beş yüz yetmiş altı akçesi dahi ihda ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuşdur.

(s. 19)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı karye-i Kayı der kazâ-ı Niğde 'an evkâf-ı Kudüs-i Şerîf 'an zamân-ı İbrahim 'an bevvâbân-ı bâb-ı hümayûn el müteveli 'an yed-î müteveli-i mezbûr.

'An vâcib-i

Sene 1000 ve sene 1001

27.993

'An vâcib-i sene 1000

6.440

Evkâf-ı mezbûre Niğde kazâsında Kudüs-i Şerîf evkâfından olub bâb-ı hümayûn bevvâblarından İbrahim nâm kimesneye ber vech-i emânet zabt etdirilmiştir.

'An vâcib-i sene 1001

21.553

Ve halâ tahsîl olunan yirmi yedi bin dokuz yüz doksan üç akçenin altı bin dört yüz kırk akçesi elf senesi mahsûlünden ve yirmi bir bin beş yüz elli üç akçesi dahi ihda ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuşdur.

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı Gedegra tâbi'-i Amasya ma' evkâf-ı Zile ve Tokat ve Kayseriye ve Sivas ve Artukabad tâbi'-i vilâyet-i Rum 'an evkâf-ı Haremeyn-i Şerifeyn 'an zamân-ı Mahmud Bey 'an bevvâbân-ı dergâh-ı âli mütevellî evkâf-ı mezbûrîn ber vech-i emânet 'an yed-i mütevellî-i mezbûr.

'An vâcib-i sene 1002

859.639

Amasya ve Rum'da Gedegra ve Zile dimekle ma'rûf vakıflar Haremeyn-i Muhteremeyn evkâfından olub dergah-ı âli bevvâblarından Mahmud nâm kimesneye ber vech-i emânet mütevellî olmak üzere zabt etdirilmiştir.

Ve hâlâ tahsîl olunan sekiz yüz elli dokuz bin altı yüz otuz dokuz akçe isna ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuştur.

(s. 20)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı Haremeyn-i Şerifeyn der vilâyet-i Van ve tevâbiha 'an zaman Murad Çavuş 'an Çavuşân-ı dergâh-ı âli mütevellî-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i Ali Ferdem mütevellî-i mezbûr.

'An vâcib-i sene 1001

46.795

Vilâyet-i Van'da ve tevâbi'inde vâki' Haremeyn-i Şerifeyn evkâfını dergâh-ı 'âli çavuşlarından Murad Çavuş nâm kimesne ber vech-i emânet mütevellî olmak üzere zabt itdirilmiştir.

Ve hâlâ tahsîl olunan kırk altı bin yedi yüz doksan beş akçe ihda ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuştur.

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı Haremeyn-i Şerifeyn der vilâyet-i Diyârbekir ve tevâbihâ 'an zamân-ı mütevelliyân-ı mezkûrîn 'an vâcib-i mezbûrîn.

77.116

'An zamân-ı

Muzaffer 'an bevvâbân-ı dergâh-ı 'âli mütevellî-i sâbık 'an vâcib-i sene 10001

16.754.

'An zamân-ı

Abdi 'an bevvâbân-ı bâb-ı hümâyûn mütevellî-i la hakk 'an vâcib-i sene 1002

60.362

Evkâf-ı mezbûre vilâyet-i Diyârbekir'de dekâkîn ve hânelerin icâreleri ve ba'zı kura mahsûlâtını dahi Haremeyn-i Şerifeyn fukarâsı için ta'yîn olunmuştur.

Ve hâlâ tahsîl olunan yetmiş yedi bin yüz on altı akçenin on altı bin yedi yüz elli dört akçesi ihda ve elf senesi mahsûlünden ve altmış bin üç yüz altmış iki akçesi dahi isna ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuştur.

(s. 21)

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı Haremeyn-i Şerifeyn der Ruha 'an zamân-ı Ahmed b. Hüseyin el-mütevelli 'an yed-i Ca'fer 'an bevâbân-ı dergâh-ı 'âli.

'An vâcib-i sene 1001

21.000

Evkâf-ı mezbûre vilâyet-i merkûmede han ve dükkânların icârelerini ve Hancugûz nâm karyenin mahsûlâtını Haremeyn-i Şerifeyn fukarâsı çün ta'yîn olunmuşdur.

Ve hâlâ tahsîl olunan yirmi bir bin akçe ihda ve lef senesi mahsûlünden tahsîl olunmuşdur.

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı Haremeyn-i Şerifeyn der vilâyet-i Bağdad ve Musul ve tevâbihâ 'an zamân-ı Hızır Beğ 'an bevâbân-ı dergâh-ı 'âli mütevelli-i evkâf-ı mezbûre 'an yed-i 'Ali ve Muhammed kâtib-i evkâf 'an bevâbân-ı dergâh-ı âli

'An vâcib-i sene 1000 ve sene 1001 ve sene 1002

169.300

Ba'zı kura-ı vilâyet-i Bağdat ve Musul'da Haremeyn-i Şerifeyn evkâfından olup dergâh-ı 'âli bevâblarından Hızır nam kimesneye bir vech-i emânet zabt itdirilmişdir.

Ve hâlâ tahsîl olunan yüz altmış dokuz bin dört yüz akçe elf ve ihda ve elf ve isna ve elf seneleri mahsûlâtından tahsîl olunmuşdur.

(s. 22)

'An mahsûl-ı

Vilâyet-i Kıbrıs ki berây-ı fukarâ-ı Medine-i Münevvere nevverehallâhu te'âla dâden fermûde 'an zamân-ı Ali Paşa Mirmîrân-ı vilâyet-i mezbûre 'an vâcib-i mezkûrın.

600.000

Be hesâb-ı hasene

5000 sikke

'An vâcib-i sene 1001

20.400

'An vâcib-i sene 1002

80.100

Zıkr olunan vâciblerin akçeleri cezîre-i mezbûreye mukaddemâ Beylerbeyi olan 'Ali Paşa zamânında tahsîl olunmuşdur.

'An mahsûl-ı

Evkâf-ı merhûm Cafer Paşa Mirmîrân-ı sâbık Cezîre-i Kıbrıs 'an mahsûl-ı evkâf-ı merkûm el mezbûr der Cezîre-i merkûme ki berây-ı ağâyân der Medîne-i Münevvere nevverehallâhu te'âla beher sene kırk bin akçe ta'yîn kerde 'an zamân-ı 'Ali el mütevelli 'an yed-i Mahmûd 'an bevâbân-ı dergâh-ı 'âli el havâle.

'An vâcib-i sene 1002

40000

Merhûmü'l-mezbûr cezîre-i Kıbrus'da vâki' evkâfî mahsûlâtından her sene Medine-i Münevvere Ağalarına her sene kırk bin akçe ta'yîn eylemiştir.

Ve hâlâ tahsîl olunan kırk bin akçe isna ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuştur.

(s. 23)

'An mahsûl-ı

Çiftlik-i merhûm Mehmed Bey mirliva-ı sâbık-ı Girne eş-şehîr be Çiftlik-i Layda der cezîre-i Kıbrus ki berây-ı fukârâ-ı Medine-i Münevvere vakf kerde 'an zamân-ı Mahmud Bey 'an bevâbân-ı dergâh-ı 'âli el-mütevelli 'an yed-i mütevelli-i mezbûr.

'An vâcib-i sene 1002

102.000

Çiftlik-i mezbûr cezîre-i Kıbrus'da Çiftlik-i Layda dimekle ma'rûf bir çiftlik olup sâbıkan Girine sancağı beyi olan merhûm Mehmed Bey Medîne-i Münevvere fukârâsına vakf itmiştir.

Ve hâlâ tahsîl olunan yüz bin akçe isna ve elf senesi mahsûlünden tahsîl olunmuştur.

'An mahsûl-ı

Asiyâb-ı dakîk ve abâ ve kura-ı merhûme Mîrzebân Hâtûn der kazâ-ı Yenice ki berây-ı fukârâ-ı Medîne-i Münevvere ta'yîn kerde 'an yed-i Hacı Mehmed Bey 'an bevâbân-ı dergâh-ı âliyü'l-havâle

'An vâcib-i sene 1002

4.270

Vâkîfe-i mezbûre Rumilinde Yenice kazâsında vâki' un ve aba değîrmenlerini Medîne-i Münevvere fukârâsına vakf itmiştir.

Ve hâlâ tahsîl olunan dört bin iki yüz yedi akçe isna ve elf mahsûlünden tahsîl olunmuştur.

(s. 24)

'An Nezvirât

282.512

Be hesâb-ı hasene

2354 sikke

Kûsûr-ı nakdiye

32

'An akçe-i

Nezr-i Servâzâd Hâtun ki berây-ı fukârâ-ı Haremeyn-i Şerîfeyn nezr kerde

Hasene

133 sikke

Be hesâb-ı nakdiye

15.910

'An akçe-i

Nezr-i ki berây-ı fukarâ-ı Haremeyn-i Şerîfeyn nezr kerde

Hasene

100 sikke

Be hesâb-ı nakdiye

12000

'An akçe-i

Nısf sülüs-i mâl-ı Merhûm Hoca Ahmed b. Hacı Hasan eş-şehîr be Birbuçuk Dirhemoğlu 'an sâkinân-ı nefis-i Haleb kî berây-ı fukarâ-ı Haremeyn-i Şerîfeyn vasiyet kerde 'an yed-i Mustafa ve Hasan 'an bevâbân-ı dergâh-ı 'âli havâlegân

Hasene

2008.5 sikke

Be hesâb-ı nakdiye

241.020

Mahmîye-i Haleb sâkinlerinden Birbuçuk Dirhemoğlu dimekle meşhûr olan merhûm Hoca Ahmed sülüs mâlının nısfını Haremeyn-i Şerîfeyn fukarâsına ta'yîn eylemeğin dergâh-ı 'âli bevâblarından Mustafa ve Hasan nâm kimesneler tahsil eylemişlerdir.

'An akçe-i

Sülüs mâl-ı merhûme Ayişe Hatun bint Ferhâd ki berây-ı fukarâ-ı Medîne-i Münevvere nezr kerde 'an yed-i Mustafa 'an bevâbân dergâh-ı 'âli

13.532

Mezkure, Ayişe Hâtun sülüs malını Medîne-i Münevvere fukarâsına tevzi' oluna deyu nezr itmişdir.

(s. 25, 26)

Vaz'-ı Min zâlik

96.740

Be hesâb-ı

Hasene 806 sikke

Kûsur-ı nakdiye

20

Be cihet-i vezâif-ı bevâbân-ı dergâh-ı 'âli 10.120

Be cihet-i harc-ı teclîd-i muhâsebât-ı evkâf-ı Haremeyn-i şerîfeyn ve defâtir-i surre ma' bahâ-ı cell ve kağıd 1020

Be cihet-i harc-ı rah-ı akçe-i vezâif-i eczâhânân der Ka'be-i Mu'azzama ve Medîne-i Münevvere ve Kudüs-i Şerîf ki beray-ı ruh-ı şerîf-i merhûm ve mağfur leh Sultan Mehmed Hân ve merhûm ve mağfur leh Sultan Selim Han tabe sırrâhumâ tilâvet kerden.

9.600

Be cihet-i vezâif-i eczâhânân merhûm ve mağfurleh Sultan Mehmed Han ta'be sırrehu

3.600

Be cihet-i vezâif-i eczâhânân merhûm ve mağfur leh Sultan Süleyman Han tâbe sırrehu

6.000

Be cihet-i ihrâcât-ı irsâliye-i akçe-i Haremeyn-i Şerîfeyn 'an mahrûse-i İstanbul ila Mekke-i Mükerrime ma' 'âdet-i hüddâm-ı hazîne ki der sene-i sâbıka vâki'-i sene est.

Be cihet-i ihrâcât-ı irsâliye-i akçe-i berây-ı kirâye-i şütürân ve esterân.

13.000

Be cihet-i 'âdet-i hüddâm hazîne 'an bevvâbân-ı dergâh-ı 'âli ve teberdârân ma' kâtîb-i surre berây-ı harc-ı râh 7 neferân beher fî 9000

63000

Berây-ı katib-i surre 9000

Berây-ı bevvâbân-ı dergâh-ı 'âli 3 neferân fî 9000

27000

Berây-ı teberdânan 3 neferân fî 9000

27000

El-Bâkî

Be cihet-i fukârâ-ı Haremeyn-i Şerîfeyn ve Kudüs-i Şerîf

5.300.202

Be hesâb-ı hasene fî 120

Hasene 44.168 sikke

Kûsur-ı nakdiye 42

Be cihet-i fukârâ-ı Ka'be-i Mu'azzama şerrefehallahu te'âla

1.298.677

Be hesâb-ı

Hasene 10.822

Kûsur-ı nakdiye 37

Minhâ

Be cihet-i mu'ayyene ki ba'zı ashâb-ı hayrat 'an evkâf-ı hodsân ta'yîn kerde

15.200

Be hesâb-ı hasene 460 sikke

Be cihet-i gayr-ı mu'ayyene berây-ı fukâra-ı Ka'be-i Mu'azzama

1.243.477

Be hesâb-ı hasene 10.362 sikke

Kûsur-ı nakdiye 37

Ber muceb-i şart-ı vâkıf

502.138

Be hesâb-ı hasene 4170 sikke
 Kûsur-ı nakdiye 38
 Be muceb-i emr-i padişâhî be hesâb-ı sülûs
 741.339
 Be hesâb-ı hasene 6177 sikke
 Kûsur-ı nakdiye 99
 Be cihet-i fukarâ-ı Medine-i Münevvere nurhauallahu te'âla
 3.856.852
 Be hesâb-ı hasene 32.140 sikke
 Kûsur-ı nakdiye 52
 Minhâ
 Be cihet-i mu'ayyene ki ba'zı ashâb-ı hayrât 'an evkâf-ı hodşân ta'yîn kerde end.
 397.703
 Be hesâb hasene 3314 sikke
 Kûsur-ı nakdiye 13
 Be cihet-i gayr-ı mu'ayyene berây-ı fukarâ-ı Medine-i Münevvere
 3.459.149
 Be hesâb-ı hasene 2.8826 sikke
 Kûsur-ı nakdiye 29
 Ber muceb-i şart-ı vâkıf
 1.976.472
 Be hesâb-ı hasene 16.470
 Kûsur-ı nakdiye 72
 Ber muceb-ı emr-i padişâhî be hesâb-ı sülûs
 1.482.677
 Be hesâb-ı hasene 12.355
 Kûsur-ı nakdiye 77
 Be cihet-i fukarâ-ı Kudüs-i Şerîf
 144.673
 Be hesâb-ı hasene 1205 sikke
 Kûsur-ı nakdiye 73
 Minhâ
 Be cihet-i mu'ayyene
 48000
 Be hesâb-ı hasene 400 sikke
 Be cihet-i gayr-ı mu'ayyene
 96.673
 Be hesâb-ı hasene 805 sikke
 Kûsur-ı nakdiye 73

filari alwali

Cem'an vâridât bir yılda elli üç kerre yüz bin ve doksan altı bin dokuz yüz kırk akçe olub kaluru hesabı üzere kırk dört bin dokuz yüz yetmiş dört sikke kaluru ile altmış iki nakd akçe olmuşdur. Meblağ-ı mezbûrdan on bin yüz yirmi akçe dahi sene-i sâbıkada Haremeyn-i Şerifeyn fukarâsına irsâl olunan akçenin ihrâcâtı için virilüb ve bin yirmi akçe dahi Haremeyn-i Muhteremeyn muhâsebelerinin cildleri ihrâcâtına virilüb ve dokuz bin altı yüz akçe dahi Medine-i Münevver'e de merhûm ve mağfûrleh Sultan Mehmed Hân Gazi Hazretlerinin ve Haremeyn-i Şerifeyn ve Kudüs-i Şerifde dahi merhûm ve mağfûrleh Sultan Selim Han Hazretlerinin ervâh-ı şerifleri için icra-ı şerif-i tilâvet idenlerin vezaffi için irsâl olunan akçenin yol ihrâcâtına virilüb ki cem'an doksan altı bin yedi yüz kırk akçe olub kaluru hesabı üzere sekiz yüz altı sikke kaluru ile yirmi nakd akçe olur ve bundan ma'adâ fukarâ-ı Haremeyn-i Şerifeyn ve Kudüs-i Şerif için halâ elli üç kere yüz bin iki yüz iki akçe bâki kalub kaluru hesabı üzere kırk dört bin yüz altmış sekiz sikke kaluru ile kırk iki nakd akçe olub meblağ-ı mezbûrdan beş yüz bin dokuz yüz üç akçesini ba'zı ashâb-ı hayrât Haremeyn-i Şerifeyn ve Kudüs-i Şerif fukarâsından ba'zısına ta'yîn idüb kaluru hesabı üzere dört bin yüz yetmiş dört sikke kaluru ile yirmi üç nakd akçe olur ve beş yüz iki bin yüz otuz sekiz akçesin dahi vakfiye ve defâtir-i kadîme mucebince Ka'be-i Mu'azzama fukarâsına ta'yîn olunub kaluru hesabı üzere dört bin yüz seksen dört sikke kaluru ile elli sekiz nakd akçe olur ve on dokuz yük ve yetmiş altı bin dört yüz yetmiş iki akçesi dahi vakfiye ve defâtir-i kadîme muktezâsınca Medîne-i Münevver'e fukarâsına ta'yîn olunub kaluru hesabı üzere on altı bin dört yüz yetmiş sikke kaluru ile yetmiş iki nakd akçe olur ve doksan altı bin altı yüz yetmiş üç akçesi dahi vakfiye ve defâtir-i kadîme muktezâsınca Kudüs-i Şerif fukarâsına ta'yîn olunub kaluru hesabı üzere sekiz yüz beş sikke kaluru ile yetmiş üç nakd akçe olur ve yirmi iki yük ve yirmi dört bin on altı akçesi ki kaluru hesabı üzere on sekiz bin beş yüz otuz üç sikke kaluru ile elli altı nakd akçe olur zikr olunan makâmeyn-i mükerrremeynin yalnız birisine ta'yîn olunmayub hıznâce-i âmirede mahfûz olan defterlerde Haremeyn-i Şerifeyn fukarâsına deyü kayd olunub ber muceb-i emr-i 'âli sülüsü Mekke-i Mu'azzama fukarâsına ve sülüsânı Medine-i Münevver'e fukarâsına ta'yîn olunub bu takdirce meblağ-ı mezbûrun altı bin yüz yetmiş yedi sikke-i hasenesi ile doksan dokuz nakd akçe Ka'be-i Mükerrreme fukarâsına ve on iki bin üç yüz elli beş sikke-i hasene ile yetmiş yedi nakd akçe Medîne-i Münevver'e fukarâsına ta'yîn buyurulmuşdur ki cem'an kırk dört bin yüz altmış sekiz sikke kaluru ile kırk iki nakd akçe olub on bin sekiz yüz yirmi iki sikke kaluru ile otuz yedi nakd akçe Ka'be-i Mu'azzama fukarâsına ve otuz iki bin yüz kırk sikke kaluru ile elli iki nakd akçe dahi Medîne-i Münevver'e fukarâsına dahi ve bin iki yüz beş sikke kaluru ile yetmiş üç nakd akçe Kudüs-i Şerif fukarâsına irsâl olunmuşdur.

Tahriren fi evail-i şehri-i Şa'banü'l mu'azzam min şuhur-ı sene selase ve elf.

Hurrire be ma'rifeti'l Abdürrâci şefa'at-i Seyyidü'l Kevmeyn El-Hâc Mustafa Ağa-yı dârü's-sa'ade en-nâzır 'ala evkâf-ı Haremeynü's Şerifeyn bi emr's-sultâni'l muahhar be hademeti'l makâmeyni'l münifeyn indallahu saltanatihu âla yevmü'd dî'n.

Hurrire be ma'rifeti'l Abdülhakîr ileyh-i Subhânehu Mehmed b. Mehmed el me'mûr-ı müfettiş evkâfü'l Haremeynü's-Şerifeyn ve'l makâmeynü'l münifeyn bi emri's-sultâni'l müşerref be hademe-i levâzım-ı beytullahi'l-harâm ve merâsim-i ravzatu'n-Nebi aleyhi's-selâm halledallahu devletehu ve ebbede saltanatehu.